

KODEERIMISJUHEND SOOROLLIDE ANALÜÜSIMISEKS ÕPIKUTE ILLUSTRATSIOONIDEL JA FOTODEL

Valimi moodustamine:

- a) **illustratsioonide ja fotode valimine:** igas õpikus võetakse valimisse kõik tekstide valimisse sattunud loomulike tekstiühikute juurde kuuluvad illustratsioonid või fotod, millel on kujutatud inimesi või personifitseeritud loomtegelasi.
- b) **loendamisühikute valimine:** fikseeritakse ja kategoriseeritakse **kõik** valimisse sattunud illustratsioonidel või fotodel leiduvad tegelased või tegelaste grupid. Tegelas või tegelaste gruppi loetakse iseseisvaks loendamisühikuks, kui teda/neid on kujutatud teis(t)est pildil oleva(te)st tegelas(t)est erinevas rollis, tegevuses ja/või erineva tegevusobjektiga. Nt. kui ühel pildil on kujutatud õpetajat tundi andmas ja õpilasi õppimas, kodeeritakse sellel pildil kaks tegelast — õpetaja üksikisikuna ja õpilased grupina. Arvesse ei lähe väga väikeses plaanis inimkujud ega taamal olevad, kujutatavale juhuslikult taustaks jäänud inimesed.

Loendamisühik — üks tegelane või tegelaste grupp ühel illustratsioonil, fotol jne. Grupiks loetakse ja grupina kodeeritakse kolm või enam tegelast, keda on kujutatud sarnases rollis, tegevuses ja tegevusobjektiga.

Kontekstiühik — üks illustratsioon, foto jne. (eraldatud teistest illustratsioonidest raami, tühja leheruumi ja/või verbaalse teksti abil).

Kategooriad:

A ÕPIKU KOOD

- 1 Emakeele lugemik I kl.
- 2 Emakeele lugemik II kl., 1. osa
- 3 Emakeele lugemik II kl., 2. osa
- 4 Emakeele lugemik III kl., 1. osa
- 5 Emakeele lugemik III kl., 2. osa
- 6 English Step 5

- 7 Ajalugu 5. kl.
- 8 Uusaeg 8. kl.
- 9 Lähiajalugu 9. kl.

B LEHEKÜLJE NUMBER — märgitakse vastava numbriga.

C KONTEKSTIÜHIKU (ILLUSTRATSIOONI VMS.) JÄRJEKOR-
RANUMBER LEHEKÜLJEL — märgitakse numbriga (loendades
ühikuid vasakult paremale, siis ülalt alla).

D TEGELASTE ARV JA SUGU

- 1 üksikisik, sugu pole võimalik määrata
- 2 meessoost isik
- 3 naissoost isik
- 4 paar, sugu pole võimalik määrata
- 5 paar mehi
- 6 paar naisi
- 7 segapaar
- 8 grupp, sugu pole võimalik määrata
- 9 meessoost isikute grupp
- 10 naissoost isikute grupp
- 11 segagrupp; mõlemast soost võrdselt või enam-vähem võrdselt
(tekstis sõnaselgelt väljendatuna, nt. mehed ja naised, poisid-
tüdrukud)
- 12 segagrupp; mehed ülekaalus (nt. kolm meest ja üks naine)
- 13 segagrupp; naised ülekaalus

E SILMAPAISTVUS JA OLULISUS — tegelase kujutamine ainsa te-
gelase (tegelaste grupina) või teistest pildil kujutatud tegelastest
olulisemana või silmapaistvamana (esiplaanil, keskel, kõrgemal,
suuremana, värvilisemana, kontrastsena jne.).

- 0 tegelane ei ole silmapaistev/teistest olulisem
- 1 tegelane on silmapaistev/teistest olulisem

F TEGELAS(T)E ROLL

- 0 ei saa määrata; rolli pole omistatud

1 perekondlikud rollid

- 11 laps(ed) perekonnas: õde, vend, laps, lapselaps jne.
- 12 lapsevanem(ad)
- 13 ema
- 14 isa
- 15 vanavanemad
- 16 vanaema
- 17 vanaisa
- 18 abikaasa(d)
- 19 naine, koduperenaine
- 110 mees, koduperemees
- 1 muud pereliikmed

2 haridus- ja kultuuriinstitutsioonidega seonduvad rollid

- 21 lasteaialaps
- 22 õpilane
- 23 üliõpilane
- 24 lasteaiakasvataja
- 25 õpetaja
- 26 õppejõud
- 27 teadlane, õpetlane
- 28 loominguiline või kultuuritöötaja (kirjanik, kunstnik, näitleja jne.)
- 29 sportlane
- 210 skaut, gaid, pioneer
- 2 muu haridus- või kultuuriinstitutsioonidega seonduv roll

3 meditsiini/päästeteenistuse/sotsiaalsfääriga seonduvad rollid

- 31 arst, hambaarst, loomaarst
- 32 medõde, sanitar
- 33 tuletõrjuja
- 34 sotsiaaltöötaja
- 35 patsient, õnnetuseohver, sotsiaalabi vajaja
- 3 muu meditsiini/päästeteenistuse/sotsiaalsfääriga seonduv roll

4 majandusega seonduvad rollid

- 41 mõisnik, põllumajandusega tegelev suurmaaomanik
- 42 mõisavalitseja, kubjas jne.
- 43 farmer, talunik, taluperemees, -naine
- 44 talupoeg-pärisori, saunik, sulane, karjapoiss/karjatüdruk jne.
- 45 juhtivtöötaja või spetsialist põllumajanduses (kolhoosi- või sovhoosiesimees, agronoom, zootehnik, brigadir)
- 46 lihttööline põllumajanduses (sealh. kombainer, traktorist, karjatalitaja)
- 47 kalur, jääger (jahimees)
- 48 tööstur, pankur, ettevõtja, firmaomanik
- 49 "valgekrae", juhtivtöötaja või spetsialist tööstuses või teeninduses
- 410 tööstustööline
- 411 käsitööline (sepp, kingsepp jne.)
- 412 sõidukijuht (sealh. lendur, kosmonaut)
- 413 müüja
- 414 muu teenindussfääri töötaja (kokk, juuksur, fotograaf, postiljon, koduabiline, lapsehoidja jne, v.a. käsitöölised)
- 415 klient
- 4 muu majandusega seonduv roll

5 poliitiliste institutsioonidega seonduvad rollid

- 51 monarh (kuningas, kuninganna, tsaar jne.)
- 52 kuningliku perekonna muu liige (prints, printsess), vasallfeodaal
- 53 riigijuht
- 54 kõrge riigi- või omavalitsusametnik, parteijuht (minister, maavanem, linnapea jne.)
- 55 poliitik, parteilane, riigiametnik (v.a. jõu- ja korraldusstruktuuride ametnikud)
- 56 valija
- 57 kodanik
- 5 muu poliitiliste institutsioonidega seonduv roll

6 riiklike jõu- ja korralvestruktuuridega seonduvad rollid

- 61 väejuht, kõrge sõjaväelane, ohvitser
- 62 sõdur, kaitseliitlane, sõjaveteran
- 63 piirivalvur, tolliametnik
- 64 politseinik, miilits
- 65 kohtunik, prokurör, advokaat, jurist jne.
- 66 kurjategija
- 67 (sõja)kuriteoohver, tunnistaja
- 6 muu jõu- ja korralvestruktuuridega seonduv roll

7 kiriku, religiooniga seonduvad rollid

- 71 kõrge usutegelane (paavst, piiskop, kloostriülem, šamaan jne.)
- 72 kirikuõpetaja, -papp, köster, misjonär
- 73 munk, nunn
- 74 koguduseliige, usklik
- 7 muu religiooniga seonduv roll

8 ajakirjanduse, meediaga seonduvad rollid

- 81 toimetaja
- 82 ajakirjanik
- 83 meediatarbija
- 8 muu meediaga seonduv roll

9 muud rollid, mis jäävad ülaltoodud institutsionaalsetest rolli-
valdkondadest väljapoole

- 91 Jõuluvana, Näärivana
- 92 nende abilised, päkapikud jms.
- 93 muud (muinas)jututegelased-kangelased, kellele pole omistatud muud rolli
- 94 jutustaja
- 95 peremees/perenaine
- 96 teener/ori
- 97 "mardid-kadrid"
- 98 kerjus
- 99 turist
- 910 sõber, mängukaaslane
- 9 muud rollid

G TEGEVUSVALDKOND

0 ei saa määrata; ei tee midagi

1 töötamine koduses majapidamises

- 11 toiduvalmistamine
- 12 lauakatmine, toidu/joogi serveerimine, nõudepesemine
- 13 pesupesemine ja triikimine
- 14 (tubade) koristamine
- 15 õmblemine, tikkimine, kudumine, heegeldamine
- 16 tule tegemine (pliidi, ahju alla)
- 17 puude, vee, aiasaaduste (tuppa) toomine, prügi väljaviimine
- 18 toidu, igapäevaste tarbeesemete ostmine
- 19 kodune asjaajamine (nt. kirjade postitamine, arvete maksimine)
- 110 aiatöö, haljastus
- 111 põllutöö oma talus, farmis, põllul
- 112 meisterdamine, puu- ja metallitöö, ehitamine kodus
- 113 auto pesemine
- 114 põllumajanduslike loomade-lindude talitamine
- 115 lemmikloomade eest hoolitsemine
- 116 (väikeste) laste eest hoolitsemine, laste juhendamine, õpetamine kodus
- 117 toataimede kastmine
- 1 muud tööd koduses majapidamises

2 vaba aja tegevused, loominguline hobitegevus, huvitegevus, mis pole seotud õppimise ega tööga

- 21 kodu ja/või nukkudega mängimine
- 22 muude mänguasjadega mängimine, muud mängud
- 23 loominguline hobitegevus, huvitegevus [joonistamine, maalimine, kirjutamine, musitseerimine, tantsimine, asjade (nt. markide) kogumine, teaduslikku laadi uurimistöö jne]
- 24 sport
- 25 raamatu lugemine, ettelugemise kuulamine
- 26 jutuveestmine
- 27 meediatarbimine (TV vaatamine jne.)

- 28 arvuti, Interneti kasutamine
- 29 kino, teatri, kontserdi külastamine
- 210 reisimine
- 211 sõprade, sugulaste külastamine, külaliste vastuvõtmine
- 212 tegevused looduses, vabas õhus (looduses viibimine, päevitamine, matkamine, marjade-seente korjamine, kalastamine, küttimine, v.a. elukutseliste kalurite-jäägrite puhul)
- 213 nn. šoppamine (ajaveetmise mõttes)
- 214 puhkamine, lõdvestumine
- 2 muu vaba aja tegevus

3 õppimise, hariduse omandamisega seotud tegevused

- 31 kooli/ülikooli minek, astumine, koolist tulek
- 32 õppimine (koolis jm.), koduste ülesannete tegemine
- 3 muu kooli/hariduse omandamisega seotud tegevus

4 majandustegevus, töötamine väljaspool kodu, tegutsemine kutse- või ametialal, töö- või ametialase institutsionaalse rolli täitmine (v.a. kuritegevus, poliitiline ja sõjategevus, töö oma talumajapidamises)

- 41 tööleminek, töölt tulek
- 42 (palga)töö tegemine, tööl olemine, töö- või ametialase rolli täitmine, v.a. äritegevus
- 43 investeerimine, suure ostu sooritamine (nt. auto ostmine), äritegevus, ärireis
- 4 muu majandus-, töö- või ametialane tegevus

5 poliitilised ja kodanikutegevused

- 51 valitsemine, võimu teostamine (nii seadusandlikul kui täidesaatval, nii üleriiklikul kui kohalikul võimutasandil, nii sise- kui välispoliitiline tegevus, v.a. sõjaline tegevus)
- 52 muu aktiivne poliitiline tegevus (parteiline tegevus, valimistel kandideerimine jne.)
- 53 aktiivne kodanikutegevus [valitsusväliste (kodanikuühiskonna) liikumiste, organisatsioonide, ametiühingute, mittetulundusühingute (v.a. parteid ja erakonnad ning sõjaväelise iseloomuga organisatsioonid) asutamine, tegevus ja selles

- osalemine, huvi- ja survegruppide tegevus, rahumeelsed demonstratsioonid, heategevus jne, v.a. valimine]
- 54 valimine, hääletamine
- 55 passiivne kodanikutegevus (seaduste ja reeglite täitmine, maksude maksmine, inim- jm. õiguste omamine)
- 5 muud poliitilised ja kodanikutegevused

6 sõjandusega seotud tegevused

- 61 sõjaväkke minek, armeeteenistus
- 62 sõjakuulutamine, sõjakäigule minek
- 63 aktiivne sõjategevus
- 6 muud sõjandusega seotud tegevused

7 muud tegevused: tegevus liigitatakse muude tegevuste alla kuuluvaks, kui see ei seonu ühegi eelpool nimetatud tegevusvaldkonnaga

- 71 kuritegelik või hälbiv käitumine, normide eiramine
- 72 kuritegevuse, halva käitumise ohvriks olemine
- 73 käitumisreeglite, -normide, etiketi järgimine
- 74 teiste aitamine, appitulek
- 75 abivajamine (nt. eksinud olemine) ja -saamine
- 76 teistele millegi andmine, kinkimine, sealh. tunnustuse, kiituse jagamine
- 77 millegi palumine või saamine
- 78 kellegi karistamine, ähvardamine, (aus) kättemaks või selle planeerimine
- 79 karistatavaks, ähvardatavaks, kättemaksu osaliseks olemine
- 710 nutmine jms.
- 711 juhtimine, käskude/korralduste/instruktsioonide jagamine
- 712 allumine, käskude/korralduste/instruktsioonide täitmine
- 713 koostöö
- 714 suhtlemine, kommunikatsioon (k.a. loomadega), interaktsioon, võõrkeele rääkimine (ei kodeerita tegevusena, kui tegelane teeb samaaegselt ka midagi muud)
- 715 mõtlemine, sisekaemus, endaga rääkimine, mingis emotsionaalses seisundis olemine
- 716 palvetamine

- 717 ratsutamine, sõiduki juhtimine, v.a. osana tööalasest tegevusest
- 718 suitsetamine, alkoholi tarbimine
- 719 igapäevane rutiin (magamine, söömine, joomine, pesemine, kammimine, riietumine)
- 7 muud tegevused

H TEGEVUSE AKTIIVSUS-PASSIIVSUS

- 0 raske määrata
- 1 passiivne tegevus — tegevuse objektiks olemine, mitte millegi tegemine
- 2 aktiivne tegevus — tegevuse subjektiks olemine, millelegi-kellelegi millegi tegemine

I TEGELASE STAATUS, VÕIMUPOSITSIOON, VÕRRELDES TEISTE PILDIL KUJUTATUD TEGELASTE GA — staatuse määramisel võetakse arvesse tegelaste rolli ja tegevust ning tegelase paiknemist pildil (kõrgemal ja/või keskel paiknemine tähistab tavaliselt kõrgemat staatust)

- 0 ei ole võimalik määrata (pildil pole teisi tegelasi kujutatud)
- 1 teiste tegelastega võrreldes madalamas staatuses, alluva, järgija rollis
- 2 teis(t)e tegelas(t)e suhtes võrdses staatuses või mõne tegelase suhtes madalamas ja mõne suhtes kõrgemas staatuses
- 3 teiste tegelastega võrreldes kõrgemas staatuses, juhi, liidri rollis

J TEGEVUSE OBJEKT — asi/olend, mida/keda tegelane käes hoiab või millele/kellele või millega/kellega midagi teeb; kodeeritakse siis, kui objekt on soorollide kujutamise seisukohalt oluline, s.t. annab täiendavat informatsiooni tegelase või tegevuse kohta (nt. ei kodeerita toiduaineid söömise objektina, oluline on aga, millise mänguasjaga poiss/tüdruk mängib). Kui tegevusel on mitu objekti (nt. isa karistab poega vitsaga), kodeeritakse see objekt, mis sisaldab rohkem informatsiooni (antud juhul laps).

0 puudub, ei ole võimalik/oluline määrata

1 mänguasjad

- 11 nukud (ka nukunõud, -mööbel jne.)
- 12 mänguloomad
- 13 (ehitus)klotsid, mängutööriistad jne.
- 14 mänguautod, -laevad, -lennukid jm -sõidukid (v.a. militaarsed)
- 15 militaarsed mänguasjad
- 16 mosaiigid, konstruktorid
- 1 muud mänguasjad

2 sporditarbed, kunstitarbed, muusikariistad jms.

3 koolitarbed ja õppevahendid

4 tööriistad, sõidukid

- 41 aia- ja põllutööriistad, aiakindad
- 42 käsitöötarbed (vardad, lõng jms.)
- 43 muud mehaanilised tööriistad
- 44 aparaadid, (põllutöö)masinad, v.a. kodumasinad
- 45 kontoritarbed
- 45 teadustöö instrumendid ja aparatuur
- 46 sõidukid
- 4 muud tööriistad

5 majapidamistarbed, toidunõud, aia- ja metsasaadused

- 51 lihtsad, traditsioonilised majapidamistarbed ja toidunõud (potid, pannid, veeämbrid jne.)
- 52 kodumasinad
- 53 aia-, metsasaadused
- 54 küttepuud

6 infokandjad, sidevahendid, meedia

- 61 raamatud (v.a. kooliõpikud)
- 62 ajalehed, ajakirjad
- 63 raadio
- 64 teler
- 65 plaadimängijad, heliplaadid, (video)kassetmakid, kassetid
- 66 telefon
- 67 arvuti

7 relvad

8 isiklikud tarbeesemed; muud esemed

- 81 riietusesemed (v.a. tegelaste seljas), vihmavarjud
- 82 ehted
- 83 abivahendid (prillid, kepid, ratastool jms.)
- 84 hügieenitarbed
- 85 piibud, sigaretid, tuhatosid
- 86 kellad
- 87 vitsad, piitsad
- 88 hällid, lapsevankrid
- 89 kalastustarbed, püünised, liblikavõrgud
- 810 raha
- 8 muud esemed

9 taimed, loomad, linnud jne.

- 91 taimed, (toa)lilled, seemned
- 92 lemmikloomad, -linnud
- 93 farmiloomad, -linnud
- 94 metsloomad, -linnud, kalad, putukad

10 inimesed

- 101 lapsed
- 102 täiskasvanud

K AJALINE KONTEKST

- 0 ei saa määrata
- 1 kaugel minevik (periood aastani 1918)
- 2 lähiminek (1918–)
- 3 olevik, kaasaeg
- 4 tulevik

L RUUMILINE KONTEKST

- 0 ei saa määrata
- 1 Eesti
- 2 teised nn. lääne tsivilisatsiooni riigid (Euroopa, Põhja-Ameerika)
- 3 muud riigid
- 4 fantaasiamaailm, teine planeet jne.